

## **Bělohlávek, A. J., Hótová, R.: Cenová regulace z pohledu tuzemské, komunitární a mezinárodní úpravy a ochrany investic**

SAGIT, Ostrava 2008, 356 s., ISBN 978-80-7208-676-4

Alena Pauličková\*

Právna veda a prax si dnes vyžadujú vzájomné úzke prepojenie. Jedna bez druhej by v súčasnej spoločnosti ťažko mohli existovať. Vďaka spoločnému úsiliu dvoch autorov – teoretikov i praktikov pod vedením prof. Bělohlávka sa širokej odbornej verejnosti do rúk začiatkom marca tohto roku dostala publikácia „Cenová re-

gulace z pohledu tuzemské, komunitární a mezinárodní úpravy a ochrany investic“. Hoci prof. Dr. Alexander J. Bělohlávek je odbornej verejnosti známy, treba poukázať na skutočnosť, že ide o osobnosť, ktorá popri pedagogickej činnosti, ktorú vykonáva na Katedre práva Ekonomickej fakulty VŠB, Technickej univerzity

v Ostrave, vykonáva i advokátsku prax a zastáva viacero významných funkcií. Prof. Dr. Alexander J. Bělohávek je prezidentom Svetovej asociácie advokátov The World Association of Lawyers (so sídlom vo Washingtone D.C. / USA), členom vedenia Svetovej asociácie právnikov The World Jurist Association (Washington D.C. / USA), členom IBA (International Bar Association). Je rozhodcom pri Rozhodcovskom súde pri Hospodárskej komore Českej republiky a Agrárnej komore Českej republiky pre vnútroštátne i zahraničné spory, Medzinárodného rozhodcovského súdu Hospodárskej komory Rakúska, Medzinárodného rozhodcovského súdu pri Obchodnej a priemyselnej komore Ukrajiny v Kyjeve. Rozhoduje spory v rámci právomoci Medzinárodného rozhodcovského súdu Medzinárodnej obchodnej komory (ICC - International Chamber of Commerce) v Paríži a podľa pravidiel UNCITRAL, atď.

Spoluautorka tohto diela je doc. Ing. Dr. Renáta Hótová. Prednáša od r. 1991 na Ekonomickej fakulte VŠB TU Ostrava. Je vedúcou katedry účtovníctva. Popri vedecko-pedagogickej činnosti pôsobí ako daňová poradkyňa, audítorka a znalkyňa pre odbor ekonomika. Je držiteľkou certifikátu ACCA v odbore účtovníctvo.

Títo dvaja odborníci sa rozhodli na základe zrelého uváženia zmapovať cenovú reguláciu z pohľadu tuzemského, komunitárneho a tiež z pohľadu medzinárodnej úpravy a ochrany investícií. Nešlo rozhodne o ľahkú úlohu, ale konečný výsledok je výborný.

Problematika opatrení smerujúcich k regulácii cien určitého tovaru v členských štátoch EÚ v súvislosti s úpravou jednotného trhu ES patrí bezosporu k najcitlivejším. Konkrétne je pre každý členský štát najdôležitejšie dôsledne zvážiť možné dopady práva ES na akékoľvek opatrenia prijaté orgánmi členského štátu v rámci ich národnej pôsobnosti. Prirodzene je treba zvážiť vždy dopad prípadnej súťažnej problematiky, ktorá má však svoj celkom samostatný rozmer. V Českej republike sa v súčasnosti na celú škálu komodít už nevzťahujú žiadne obmedzenia v súvislosti s cenotvorbou, čo je potrebné považovať za aspekt vysoko pozitívny s tým, že maximálne množstvo výrobkov na trhu by sa malo pri úprave a stanovovaní ich cien riadiť výlučne trhovou dynamikou, teda vzťahmi medzi ponukou a dopytom. Na druhej strane nemožno nevidieť celý rad často vysoko politicky podmienených snáh o zavedenie alebo sprísnenie cenovej regulácie v ktorejkoľvek oblasti. Také snahy je potrebné vždy posudzovať veľmi dôsledne, a to práve a predovšetkým s ohľadom na možné dopady z pohľadu práva, resp. štandardov komunitárnych a prípadne ďalších medzinárodných záväzkov štátov, v tomto prípade predovšetkým záväzkov Českej republiky, resp. Európskych spoločenstiev, ktorých je Česká republika členom, voči Svetovej obchodnej organizácii (WTO).

V I. kapitole sa jasne ukazuje, že opatrenia cenovej regulácie, prijaté na úrovni členských štátov, príp. orgánov členských štátov, spadajú do predmetu regulácie a pôsobnosti ES týkajúcich sa voľného pohybu tovaru a sú v rozpore so zákazom prijímania či zachovania platnosti takých opatrení, ktoré majú rovnocenný účinok ako množstvové obmedzenia (čl. 28 SES), ktoré sa členské štáty zaviazali dodržovať. Cenová regulácia tak nie je výslovne predmetom komunitárnej úpravy (s výnimkou cien poľnohospodárskych výrobkov, kde existuje komunitárna úprava výrobných a veľkoobchodných cien). Pokiaľ ide o užší rámec cenovej regulácie, a to vo vzťahu k maloobchodným cenám, je možno niektoré zásady nájsť v súvislosti s ochranou spotrebiteľov, a to predovšetkým v nadväznosti na Smernicu č. 98/6 o ochrane spotrebiteľov pri udávaní cien výrobkov, ktoré sú im ponúkané. Táto Smernica stanovuje presnejší a vyšší štandard ochrany spotrebiteľa, pričom predajná cena je v tejto Smernici definovaná ako „*konečná cena jednotky či množstva tovaru, zahrňujúca daň z pridanej hodnoty a iné dane s tým, že musí byť nedvojzmyselná, zreteľná a dobre čitateľná*“. Z povinnosti udávať ceny sú vyňaté tie výrobky, u ktorých by údaj o cene bol nezmyselný alebo mohol viesť ku klamaniu. Problematika maloobchodných cien v nadväznosti na ochranu spotrebiteľa je však predmetom tejto publikácie len okrajovo, je však celkom iste vhodné na ňu upozorniť.

S ohľadom na skutočnosť, že všeobecná úprava voľného pohybu tovaru ES je v zásade proti prijímaniu lokálnych schém cenovej regulácie, je potrebné preveriť určité špecifické režimy na úrovni Spoločenstva, a to pravidlá cenovej regulácie Zmluvy ESUO pre uhlie a oceľ (platné len do roku 2002) a pravidlá cenovej kontroly podľa normotvorby ES, týkajúce sa niektorých obzvlášť významných komodít. Autori tejto publikácie sú však toho názoru, že tieto pravidlá predstavujú výnimku z pravidiel voľného trhu a že ich použitie bolo v tom čase odôvodniteľné vo svetle skutočnosti, že tieto pravidlá sú jednotne uplatňované na území ES a že ich existenciu odôvodňovali v tom čase záujmy Spoločenstva.

Účelom tejto časti je tak predložiť ucelený obraz uplatňovania legislatívy ES, ako i ďalšej normotvorby v nadnárodnom kontexte (vrátane z pohľadu medzištátnych zmlúv najmä multilaterálnych, teda i nad rámec ES), zohľadniť dopad práva ES o hospodárskej súťaži a práva WTO a dospieť ku konkrétnym záverom ohľadne toho, či by príslušné pravidlá, ak platia, bránili členským štátom ES v prijatí opatrení cenovej regulácie. Tento pohľad je samozrejme potrebné vždy konfrontovať s tuzemskou úpravou každého členského štátu, z pohľadu tejto publikácie predovšetkým s úpravou tuzemského správneho práva a úpravou práva ústavného,

ktoré môže mať do značnej miery vplyv na posúdenie konformít, prípadných obmedzení v oblasti cenotvorby s ústavným poriadkom Českej republiky.

V ďalšej časti autori dávajú do pozornosti, že v Českej republike sú v súčasnej dobe uplatňované dva spôsoby cenovej regulácie. Ide jednak o úradne stanovené ceny a jednak o tzv. vecné usmerňovanie cien. Cenovú reguláciu pripúšťa zákon č. 526/1990 Sb. zákon o cenách, v znení neskorších predpisov, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 1991 a ktorý vymedzuje základné podmienky regulácie cien. Po prijatí tohto zákona bola vtedy ešte Federálnym ministerstvom financií ČSFR a ďalej Ministerstvom financií ČR a Ministerstvom financií SR vydaná vyhláška č. 580/1990 Sb., ktorou sa vykonáva zákon č. 526/1990 Sb., o cenách.

Autori poukazujú ďalej v svojej práci na skutočnosť, že v prípadoch, keď je trh ohrozený, účinky obmedzenia hospodárskej súťaže alebo pokiaľ to vyžaduje mimoriadna trhová situácia, a ďalej pre účely odvodu spotrebnej dane pri tabakových výrobkoch podľa zákona o spotrebných daniach, môžu príslušné cenové orgány usmerniť tvorbu cien podľa tohto zákona, t.j. podľa ustanovení zákona o cenách. Za týchto podmienok je teda možné regulovať ceny prostredníctvom opatrení prijatých príslušným štátnym orgánom. Poukazujú na skutočnosť, že pokiaľ sa nebudú zaoberať cenovou reguláciou pre účely odvodu spotrebných daní u tabakových výrobkov, je možná cenová regulácia len v dvoch prípadoch. Po prvé, ak je ohrozený trh účinkami obmedzenia hospodárskej súťaže, a po druhé, pokiaľ to vyžaduje mimoriadna trhová situácia. Opodstatnenosť štátnych zásahov do hospodárskych procesov je „...podložená v ekonomickej teórii empiricky verifikovanou hypotézou, že nie vždy dokáže samotný trhový mechanizmus alokovať ekonomické zdroje v súlade so spoločenským optimom, resp. paretoovsky efektívnym rozdeľovaním ekonomických zdrojov. Existencia štátu, respektíve vlády, t.j. existencia zásahov verejnej moci do hospodárskych vzťahov, sa v ekonómii predovšetkým vysvetľuje teóriou zlyhania trhu“.

Zásahy verejnej moci do hospodárskych vzťahov môžu sčasti odrážať prítomnosť politických a sociálnych ideí, ktoré sa odchyľujú od predpokladu spotrebiteľskej voľby. Tento dôvod však nie je rozhodujúci.

Skutočnosťou zostáva, že trhový mechanizmus nie je schopný vykonávať všetky ekonomické funkcie. Vláadne nástroje hospodárskej politiky majú v určitom zmysle opravovať a dopĺňať tento mechanizmus.

Autori uvádzajú, že medzi najčastejšie uvádzané dôvody štátnych zásahov patria:

- trhový mechanizmus vedie k efektívnemu využívaniu zdrojov len za podmienky dokonalej konkurencie, ktorá sa v reálnej ekonomike vyskytuje zriedka,
- pre fungovanie trhu je potrebné, aby ako výrobcovia, tak spotrebiteľia poznali všetky informácie, čo v ére asymetrických informácií nenastáva,
- zmluvné vzťahy a zmeny potrebné pre fungovanie trhu nemôžu existovať bez ochrany a presadenia legislatívneho rámca,
- sú potrebné (re)distribučné prerozdeľovacie procesy na zabezpečenie celospoločensky prijateľného konsenzu spravodlivosti v rozdeľovaní atď.

V ďalších kapitolách autori poukazujú na právnu úpravu cenovej regulácie v niektorých iných štátoch a to konkrétne v Belgicku, v Taliansku, Poľsku, Rakúsku, Veľkej Británii, Írsku, SRN. Prílohou publikácie je i prehľad právnych predpisov súvisiacich s cenovou reguláciou a úplné znenia a vybrané ustanovenia niektorých predpisov v Českej republike a v Slovenskej republike. Dielo obsahuje i cudzojazyčné abstrakty jednotlivých krajín Európskej únie. Literatúra k predmetnej problematike je taktiež mimoriadne bohatá.

Treba si len zaželať, aby takýchto odborných kníh bolo v našich knižniciach čo najviac. Uvedená publikácia pomôže študentom vysokých škôl, ako aj odborníkom na ministerstvách a tiež zákonodarcom v Národnej rade Slovenskej republiky. Možno konštatovať, že predmetné dielo je nenahraditeľnou pomôckou pre legislatívu.

---

\* Doc. JUDr. Alena Pauličková, PhD., Právnická fakulta Janka Jesenského, Vysoká škola v Sládkovičove.